

Metodologia Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci¹

KATARZYNA MAKARUK^a, JOANNA WŁODARCZYK^{a,b}, SZYMON WÓJCIK^{a,b}

^aFundacja Dzieci Niczyje, ^bUniwersytet Warszawski

Artykuł zawiera opis metodologii Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci. Przedstawiono w nim zastosowaną procedurę badawczą oraz omówiono etapy pracy nad kwestionariuszem — od adaptacji *Juvenile Victimization Questionnaire*, przez zmiany wprowadzone w wyniku pilotażu, po ostateczną jego formę. Artykuł zawiera również opis zastosowanych mechanizmów mających zapewnić bezpieczeństwo respondentów, charakterystykę badanej próby oraz ograniczenia badawcze.

SŁOWA KLUCZOWE:

METODOLOGIA, PRZEMOC, WIKTYMIZACJA, DZIECI, MŁODZIEŻ

Ogólnopolska diagnoza problemu przemocy wobec dzieci została zrealizowana w październiku i listopadzie 2012 roku przez zespół badawczy Fundacji Dzieci Niczyje we współpracy z Millward Brown.

Głównym celem projektu było zdiagnozowanie skali problemu przemocy w Polsce w populacji dzieci i młodzieży w wieku 11–17 lat², identyfikacja doświadczanych przez nich form przemocy oraz zależności między nimi.

Procedura badawcza

Badanie zrealizowane zostało na terenie 36 placówek oświatowych przez specjalnie przeszkolonych pracowników terenowych firmy Millward Brown. Każdy z ankierów otrzymał filmik instruktażowy oraz pisemną instrukcję realizacji badania. Wszystkie

szkoły zaproszone do badania zostały wybrane z bazy SIO (System Informacji Oświatowej). Musiały one spełniać następujące kryteria: poziom szkoły (podstawowa, gimnazjum, ponadgimnazjalna), szkoła publiczna, dla młodzieży, organ prowadzący.

¹ Badanie zrealizowane przez zespół badawczy Fundacji Dzieci Niczyje: dr Monika Sajkowska, Katarzyna Makaruk, Joanna Włodarczyk i Szymon Wójcik we współpracy z Millward Brown. Badanie przeprowadzone w ramach projektu „Zapobieganie i zwalczanie wykorzystywania seksualnego dzieci” przy wsparciu finansowym Programu Prevention of and Fight against Crime Komisji Europejskiej – Dyrekcji Generalnej do Spraw Wewnętrznych oraz projektu „Safe Childhood – preventing child abuse and neglect” finansowanego przez The Velux Foundations. Patronat nad badaniem objęło Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Rzecznik Praw Dziecka.

² Niektóre pytania zadano jedynie respondentom od 12. lub 13. r.ż. W 2012 roku populacja Polaków w wieku 11–17 lat wynosiła 2 788 794 osób (stan w dniu 30 VI 2012 r.), za: GUS, 2012.

Następnie dla każdego typu szkoły została policzona stratyfikacja na klasy wielkości miejscowości i regiony. Na jej podstawie został przygotowany rozkład reprezentatywnej próby. Na koniec, przy użyciu funkcji liczb losowych, zostały wylosowane szkoły spełniające warunki próby na klasy wielkości miejscowości, region i typ szkoły.

Projekt wymagał dwuetapowego wyrażenia pisemnej zgody na udział ucznia w badaniu — przez dyrektora szkoły oraz rodzica lub opiekuna dziecka. Ankieterzy otrzymywali od koordynatorów listy w dwóch wersjach — dla dyrektora i rodzica. W obu listach znajdowała się informacja o badaniu oraz o objęciu projektu patronatem przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Rzecznika Praw Dziecka. Wstępne zgody od dyrektorów zdobywała centrala Millward Brown w pierwszym kontakcie telefonicznym, a zgodę pisemną odbierał ze szkoły ankieter. W procesie rekrutacji 24 dyrektorów szkół odmówiło udziału w badaniu.

Po uzyskaniu zgody od dyrektora szkoły na realizację badania w placówce następowało losowanie klas do badania. Zgody od rodziców zbierane były na terenie szkół — ankieter przy pierwszej wizycie pozostawiał koperty ze zgodami szkolnemu koordynatorowi badania, który przekazywał je wylosowanym uczniom. Uczeń nie wyrażał pisemnej zgody na udział w badaniu, natomiast przed badaniem był informowany o możliwości odmowy udzielenia odpowiedzi na pytania.

Kwestionariusz

Wypracowano wiele gotowych narzędzi dostosowanych do badań wiktyimizacji wśród dzieci i młodzieży. Wśród nich wyróżnia się Juvenile Victimization Questionnaire (JVQ) (Hamby, Finkelhor, Turner, Kracke, 2011) opracowany i rozwijany przez amerykańskie Centrum Badań nad Prześtępstwami wobec Dzieci (Crimes Against

W projekcie zastosowana została określona standardami PKJPA i ISO 20252 kontrola nieterenowa w postaci weryfikacji dokumentów (zgoda dyrektora, protokół realizacji, formularz doboru oraz analiza danych).

W badaniu została wykorzystana technika Audio-CASI (Audio Computer-Assisted Self-Interviewing). Każdy z badanych uczniów wyposażony został w laptop, na którym wyświetlane były pytania kwestionariusza oraz w słuchawki, przez które odtwarzane było nagranie lektora czytającego pytania. Skrypt narzędzia został skonstruowany w programie Nipo Odin. Wybór techniki badawczej podyktowany był z jednej strony dbałością o trafność i rzetelność badania, z drugiej — wrażliwością problematyki oraz specyfiką grupy docelowej. Jest to bowiem technika, która wyklucza udział ankietera i zapewnia respondentowi duże poczucie prywatności i poufności. Dodatkowo, dzięki temu, że pytania są czytane, ułatwia wypełnianie ankiety młodszym dzieciom, które mogłyby nie radzić sobie z dłuższymi partiami tekstu. Empiryczne badania metodologiczne potwierdziły, że stosując tę technikę w badaniach z dorosłymi i z młodzieżą badacze uzyskali wyższe odsetki odpowiedzi na pytania drażliwe niż przy zastosowaniu bardziej tradycyjnych technik badawczych, takich jak papierowa ankieta do samodzielnego wypełniania (Hamby, Finkelhor, 2000).

Children Research Center) przy uniwersytecie New Hampshire, które z jego pomocą realizuje cykliczne badanie National Survey of Children's Exposure to Violence (NatSCEV), finansowane przez Departament Sprawiedliwości USA. Ten sam kwestionariusz był także podstawą badań w innych krajach, w tym badania przeprowadzonego w Wiel-

kiej Brytanii przez National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC) — jedną z największych organizacji zajmujących się problemem przemocy wobec dzieci w tym kraju (Radford i in., 2012).

Kwestionariusz JVQ odpowiada podstawowym wymogom badań z dziećmi—respondentami opisanym powyżej. Posiada też wiele zalet, które powodują, że nadaje się do badań stawiających sobie za cel ogólnokrajową diagnozę problemu przemocy wobec dzieci. Przede wszystkim obejmuje wiele form wiktyimizacji jednocześnie, pozwalając śledzić zależności pomiędzy nimi. Po drugie, uwzględnia szerokie spektrum wiktyimizacji — od form powszechnych po te dotyczące mniejszego odsetka dzieci, ale za to często bardziej poważne. Obejmuje także formy krzywdzenia niezawierające przemocy, jak np. zaniedbanie. JVQ rozróżnia także wiktyimizację, która miała miejsce na przestrzeni całego życia od doświadczeń w roku poprzedzającym badanie. Dzięki temu możliwe są porównania pomiędzy poszczególnymi grupami wiekowymi respondentów, eliminując efekt kumulacji doświadczeń wiktyimizacyjnych związany z wiekiem (starsze dzieci mają większe szanse doświadczyć więcej form przemocy w ciągu całego życia niż młodsze).

Kwestionariusz JVQ przeznaczony jest dla dzieci w wieku od 8 do 17 lat. W najszerszej wersji kwestionariusz mierzy ponad 50 różnych form wiktyimizacji podzielonych na 5 szerokich kategorii:

- przestępstwa konwencjonalne (takie jak kradzież, rozbój itp.),
- przemoc ze strony dorosłych,
- przemoc rówieśnicza,
- wykorzystywanie seksualne,
- wiktyimizacja pośrednia.

Opracowując kwestionariusz polskiego badania, odwołano się do kwestionariusza Juvenile Victimization Questionnaire, wykorzystując zastosowaną w nim koncepcję wiktyimizacji. Z jednej strony było to umo-

tywowane troską o jak najwyższą jakość badania, z drugiej zaś umożliwiło porównanie uzyskanych wyników z rezultatami analogicznych projektów badawczych przeprowadzanych w USA w 2009 (*National Survey of Children's Exposure to Violence*; Finkelhor, Turner, Ormond, Hamby, 2009) i w 2011 w Wielkiej Brytanii (*Child Abuse and Neglect in the UK Today*; Radford i in., 2012). Wprowadzono jednak wiele zmian i uzupełnień, dostosowując narzędzie badawcze do polskich warunków oraz dążąc do minimalizacji drażliwości pytań.

Pierwszym etapem pracy nad narzędziem był wybór form wiktyimizacji (pytań kwestionariusza JVQ), które miały zostać objęte badaniem w Polsce. Następnie wybrane pytania zostały przetłumaczone, a słownictwo zostało dostosowane do polskich warunków oraz do specyfiki respondentów.

W maju i czerwcu 2012 roku odbył się pilotaż kwestionariusza. W pierwszym etapie przeprowadzono 9 wywiadów z nastolatkami w wieku 12–17 lat, na podstawie których wprowadzono zmiany do pierwotnej wersji kwestionariusza. Następnie treść kwestionariusza konsultowano z psychologami pracującymi z dziećmi. Po wprowadzeniu sugerowanych zmian przeprowadzono drugi etap pilotażu — badanie na 75 respondentach (po 25 osób ze szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły średniej). Potwierdził on trafność narzędzia, w tym przystępność i zrozumiałość zadawanych pytań, a te aspekty narzędzia były szczególnie ważne ze względu na specyfikę badanej grup. Badania pilotażowe potwierdziły również użyteczność zastosowania innowacyjnej techniki wywiadu Audio-CASI, zakładającej wykorzystanie nagrań z pytaniami czytanyymi przez lektora.

W rezultacie adaptacji kwestionariusza poddano diagnozie 22 formy wiktyimizacji — wykorzystywania i przemocy, zarówno ze strony rówieśników, jak i dorosłych. Badane formy wiktyimizacji zostały podzielone na siedem kategorii: przestępstwa konwen-

cjonalne, przemoc ze strony dorosłych, zaniedbanie, przemoc rówieśnicza, wykorzystywanie seksualne z kontaktem fizycznym, wykorzystywanie seksualne bez kontaktu fizycznego oraz bycie świadkiem przemocy domowej (aneks).

W celu ułatwienia zrozumienia pytań i przypominania sobie przez badanych sy-

tuacji wiktylizacji, każde z nich zostało poprzedzone krótką jedno-, dwuzdaniową historijką z dwiema wersjami — dla chłopców i dla dziewczyn³. Każda historyjka opisywała sytuacje, które były egzemplifikacjami diagnozowanych form wiktylizacji. Poniżej zaprezentowany został przykładowy model formułowania pytań.

Karolina wracała wieczorem do domu. Nagle podszedł do niej pijany mężczyzna i zaczął grozić jej nożem.

Czy kiedykolwiek obcy dorosły uderzył lub zaatakował Cię przy użyciu jakiegoś przedmiotu, np. kija, noża czy kamienia?

Jeżeli wydarzyło się to więcej niż raz, odpowiedz na pytania, myśląc o ostatniej sytuacji.

- Tak
- Nie
- Nie chcę odpowiadać na to pytanie

Jeśli uzyskano pozytywną odpowiedź na pytanie główne (*Czy kiedykolwiek...?*), zadawano pytania dodatkowe dotyczące czasu (*Czy wydarzyło się to w ciągu ostatnich 12 miesięcy?*), sprawcy (*Kto to zrobił? Jakiej płci była ta osoba?*) oraz, w niektórych przypadkach, o inne szczegóły tej sytuacji.

Respondent mógł odmówić odpowiedzi na każde pytanie wybierając opcję *Nie chcę odpowiadać na to pytanie*. W przypadku pytań

o doświadczane formy wiktylizacji odsetek takich odpowiedzi nie przekroczył 1,7%. Wyjątkiem było pytanie dotyczące przemocy fizycznej ze strony znajomych dorosłych, gdzie 3% respondentów odmówiło udzielenia odpowiedzi. W przypadku pytań dotyczących sprawców przemocy odsetki były znacznie wyższe i dochodziły do 30%. Najmniej chętnie ujawniano dorosłych sprawców przemocy fizycznej i psychicznej.

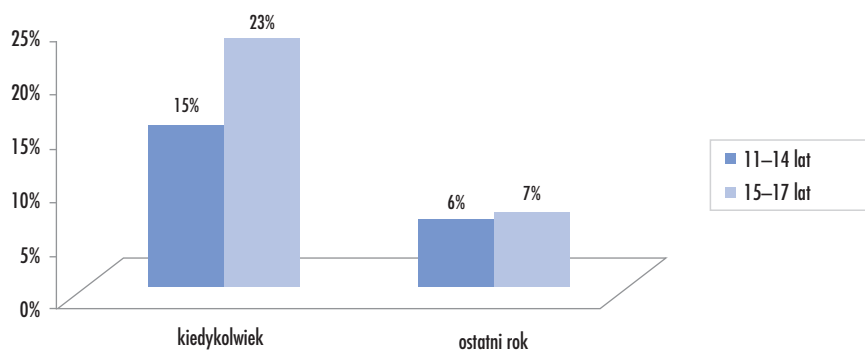
Pomiar w ostatnim roku i w ciągu całego życia

Pytania o to, czy deklarowane doświadczenie przemocy miało miejsce w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie miały szczególne znaczenie przy analizie wieku ofiar, ponieważ umożliwiały porównanie skali doświadczeń przemocy przez młodszych (11–14 lat) i starszych nastolatków (15–17 lat). W przypadku odpowiedzi na pytania o doświadczenia tego typu w ciągu całego życia takie porównanie byłoby zakłócone poprzez efekt kumulacji zdarzeń — starszy respondent miał więcej czasu i „możliwości”, aby doświadczyć róż-

nych form przemocy, które mogłyby mieć miejsce również wtedy, kiedy był on dużo młodszy.

Dobrym przykładem jest przemoc rówieśnicza (wykres 1). Porównując doświadczenia tej kategorii przemocy w ciągu całego życia między młodszymi i starszymi nastolatkami, widać dużą różnicę — więcej starszych nastolatków miało takie doświadczenia. Natomiast przy porównaniu takich doświadczeń w ciągu ostatniego roku, widać wyraźnie, że skala problemu jest porównywalna w obu grupach wiekowych.

³ Koncepcja autorstwa dr Moniki Sajkowskiej.

Wykres 1. Doświadczanie przemocy rówieśniczej, N=1005.

Bezpieczeństwo respondentów

Przed rozpoczęciem wypełniania kwestionariusza respondenci byli kilkakrotnie informowani o całkowitej anonimowości ich odpowiedzi oraz o możliwości odmowy odpowiedzi na pytania. Jednym z głównych zadań ankietera było zapewnienie komfortowych warunków wypełniania kwestionariusza:

Ze względu na drażliwą tematykę badania, kluczową kwestią jest zapewnienie anonimowości odpowiedzi. Rozstawienie stanowisk komputerowych nie może w żadnym wypadku umożliwiać odczytywania przez uczestników badania odpowiedzi udzielanych przez inne osoby. Również sam ankieter powinien w trakcie badania zajmować miejsce uniemożliwiające mu wgląd w udzielane przez badanych odpowiedzi. Ankieter nie może zaglądać w ekran komputera, chyba że respondent ma problemy z nawigacją i wyraźnie prosi o pomoc. Ankieter nie powinien chodzić po sali, w trakcie wypełniania ankiet powinien przebywać w jednym miejscu. (fragment instrukcji dla ankietera)

Ankieter informował dzieci także o bezpłatnym Telefonie Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111, na który mogą zadzwonić w każdej sytuacji, w szczególności gdyby któreś z pytań je zaniepokoiło. Ankieter posiadał dodatkowe materiały na temat Telefonu Zaufania, zaś sam numer telefonu był również wydrukowany na magnesach, które respondenci otrzymali po wypełnieniu kwestionariusza. Z jednej strony pełniły one rolę gratyfikacji, a z drugiej — informacji, gdzie respondenci mogą szukać pomocy, jeżeli chcieliby porozmawiać na tematy poruszane w kwestionariuszu. Badani otrzymali także materiały Fundacji Dzieci Niczyje na temat bezpieczeństwa w internecie oraz upominki w postaci kalkulatorów. Szkoła otrzymała natomiast materiał dydaktyczny do wykorzystania na lekcjach wychowawczych nt. bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w internecie.

Próba

Badanie zostało przeprowadzone na próbie warstwowo-losowej N=1005 polskich nastolat-

ków. W strukturze próby wyróżnione zostały warstwy ze względu na typ szkoły (tabela 1).

Tabela 1. Struktura próby: typ szkoły (dane nieważone).

Typ szkoły	Ogółem		Płeć				Wiek			
			Dziewczyny		Chłopcy		11-14 lat		15-17 lat	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Szkoła podstawowa	391	39%	200	20%	191	19%	391	39%	-	-
Gimnazjum	389	39%	238	24%	151	15%	271	27%	118	12%
Liceum	100	10%	66	7%	34	3%	-	-	100	10%
Technikum	125	12%	56	6%	69	7%	1	-	124	12%
Ogółem	1005	100%	560	56%	445	44%	663	66%	342	34%

W badanej próbie znalazło się 56% dziewcząt i 44% chłopców, 66% osób w wieku 11-14 lat oraz 34% w wieku 15-17 lat. Celem skory-

gowania struktury próby do struktury badanej populacji zastosowano wagi analityczne (tabela 2).

Tabela 2. Struktura próby po przeważeniu (liczebności są zaokrąglone do liczb całkowitych).

Typ szkoły	Ogółem		Płeć				Wiek			
			Dziewczyny		Chłopcy		11-14 lat		15-17 lat	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Szkoła podstawowa	391	39%	193	19%	198	20%	391	39%	-	-
Gimnazjum	389	39%	199	20%	190	19%	271	27%	118	12%
Liceum	96	10%	59	6%	37	4%	-	-	96	10%
Technikum	129	13%	51	5%	78	8%	1	-	128	13%
Ogółem	1005	100%	503	50%	502	50%	663	66%	342	34%

Maksymalny błąd oszacowania dla takiej wielkości próby wynosi +/- 3,09%,

przy wiarygodności oszacowania równej 95%.

Ograniczenia badawcze

Przy interpretacji wyników *Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci* należy wziąć pod uwagę ograniczenia badawcze, które mogły na nie wpłynąć.

Główne ograniczenie wynika z deklaratywnego charakteru badania. Niektóre doświadczenia mogły zostać zatarte w pa-

mieniu lub nie być uznane przez respondentów za przypadki krzywdzenia. Dodatkowo, mimo że podczas badania starano się zapewnić respondentom jak najwyższy poziom komfortu i anonimowości (wykorzystanie techniki Audio-CASI), w przypadku pytań poruszających tak delikatne tematy

niektóre doświadczenia mogły nie zostać ujawnione.

Na wyniki wpłynęło także miejsce realizacji badania — szkoła. W badaniu wzięli udział uczniowie, a więc nie zostały zbadane dzieci, które z różnych powodów nie chodzą do szkoły (nauczanie indywidualne, niepełnosprawność, ucieczki). Badanie było realizowane w języku polskim, tak więc również imigranci, dzieci nieznające polskiego, zostały wykluczone z próby. Dlatego też w kolejnych badaniach należy dołożyć wszelkich starań, by te grupy były reprezentowane w próbie⁴.

Kolejne ograniczenie wynikało z wymagania uzyskania zgody od dyrektora szkoły

oraz rodziców na udział dziecka w badaniu. Aż 24 szkoły odmówiły udziału w badaniu, co na pewno wpłynęło na losowość próby. Poza tym należy liczyć się z ryzykiem niewyrażenia zgody na udział dziecka w badaniu przez rodziców będących sprawcami przemocy lub zaniedbujących swoje dzieci. Ze względu na powyższe ograniczenia badawcze należy wziąć pod uwagę możliwość niedoszacowania skali wiktymizacji dzieci w Polsce.

Na wyniki mogło wpłynąć także ważne próby, która — z powodów drażliwości tematu badania oraz problemów z uzyskaniem zgody, a także z przyczyn organizacyjno-logistycznych — nie odzwierciedlała dokładnie badanej populacji.

Aneks. Kwestionariusz *Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci* — główne pytania

I. PRZESTĘPSTWA KONWENCJONALNE

Rozbój

Czy kiedykolwiek ktoś użył siły, żeby zabrać Ci coś, co miała(a)s przy sobie?

Wandalizm

Czy kiedykolwiek ktoś specjalnie zepsuł lub zniszczył jakąś Twoją rzecz?

Napaść przy użyciu niebezpiecznego przedmiotu

Czy kiedykolwiek obcy dorosły uderzył lub zaatakował Cię przy użyciu jakiegoś przedmiotu, np. kija, noża czy kamienia?

II. PRZEMOC ZE STRONY DOROSŁYCH

Przemoc fizyczna ze strony dorosłych

Czy kiedykolwiek w Twoim życiu ktoś dorosły z rodziny/ze znajomych uderzył Cię, kopnął lub zastosował innego rodzaju przemoc fizyczną wobec Ciebie?

Przemoc psychiczna/emocjonalna ze strony dorosłych

Czy kiedykolwiek znajoma osoba dorosła wyzywała Cię, mówiła o Tobie złe rzeczy lub mówiła, że Cię nie chce?

III. ZANIEDBANIE (RESPONDENCI OD 12. R.Ż.)

Zaniedbanie fizyczne

Czy kiedy miała(a)s mniej niż 12 lat, zdarzyło się, że chodziła(a)s do szkoły w brudnym ubraniu, ponieważ nie miała(a)s żadnych czystych ubrań?

Brak opieki

Czy kiedy miała(a)s mniej niż 12 lat, zdarzyło się, że była(a)s chora, a nikt się Tobą nie opiekował?

IV. PRZEMOC RÓWIEŚNICZA

Napaść zbiorowa

Czy kiedykolwiek grupa obcych dzieciaków lub młodzieży zaczepiała Ciebie lub na Ciebie napadła?

⁴ W USA w badaniu National Survey of Children's Exposure to Violence (NATSCEV) zastosowano nadreprezentację respondentów pochodzących z mniejszości oraz biednych rodzin, a następnie zważono próbę, dzięki czemu grupy te były odpowiednio reprezentowane w próbie (Finkelhor, Turner, 2008).

Przemoc fizyczna ze strony rówieśników

Czy kiedykolwiek zostałeś(a)ś uderzony(a) przez kolegę/koleżankę, rodzeństwo lub inne dziecko/nastolatka z Twojej rodziny?

Znęcanie się

Czy kiedykolwiek Twój koleżdy/koleżanki, rodzeństwo lub inne dzieci/nastolatki z Twojej rodziny znęcały się nad Tobą?

Przemoc psychiczna/emocjonalna ze strony rówieśników

Czy kiedykolwiek czułeś(a)ś się bardzo źle, ponieważ inne dzieci lub nastolatki wyzywały Cię, mówiły o Tobie złe rzeczy, że nie chcą się z Tobą przyjaźnić/kolegować lub nie chciały się z Tobą zadawać?

Przemoc podczas randki (respondenci od 13. r.ż.)

Czy kiedykolwiek Twój chłopak/Twoja dziewczyna spoliczkował(a) Cię?

V. WYKORZYSTYWANIE SEKSUALNE Z KONTAKTEM FIZYCZNYM**Dotykanie intymnych części ciała przez znajomą osobę dorosłą**

Czy kiedykolwiek ktoś dorosły z rodziny/ze znajomych dotykał Twoich miejsc intymnych, kiedy nie powinien tego robić lub zmuszał Cię do dotykania swoich intymnych miejsc lub też do innych rzeczy związanych z seksem?

Dotykanie intymnych części ciała przez obcą osobę dorosłą

Czy kiedykolwiek obcy dorosły dotykał Twoich miejsc intymnych, kiedy nie powinien tego robić, lub zmuszał Cię do dotykania swoich intymnych miejsc lub też do innych rzeczy związanych z seksem?

Dotykanie intymnych części ciała przez rówieśnika

Czy kiedykolwiek inne dziecko lub nastolatek dotykał Twoich miejsc intymnych, zmuszał Cię do dotykania jego/jej miejsc intymnych lub zmuszał Cię do innych rzeczy związanych z seksem?

Komercyjne wykorzystywanie seksualne

Czy kiedykolwiek miałeś(a)ś kontakty seksualne za pieniądze lub inne prezenty?

Kontakt seksualny przed 15. r.ż. z osobą dorosłą

Czy kiedykolwiek zanim skończyłeś(a)ś 15 lat miałe(a)ś jakikolwiek kontakt seksualny z kimś mającym 18 lat lub więcej, nawet jeżeli oboje tego chcieliście?

VI. WYKORZYSTYWANIE SEKSUALNE BEZ KONTAKTU FIZYCZNEGO**Ekshibicjonizm**

Czy kiedykolwiek ktoś zmuszał Cię do oglądania intymnych części swojego ciała?

Słowne molestowanie seksualne

Czy kiedykolwiek ktoś zranił Twoje uczucia mówiąc coś lub pisząc na Twój temat rzeczy związane z seksem?

Werbowanie w internecie do celów seksualnych

Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się zawrzeć w internecie znajomość, w wyniku której próbowano namówić Cię do zachowań o charakterze seksualnym?

VII. BYCIE ŚWIADKIEM PRZEMOCY DOMOWEJ, WIKTYMIZACJA POŚREDNIA**Świadek przemocy między rodzicami/opiekunami**

Czy kiedykolwiek widziałe(a)ś, jak któryś z Twoich rodziców/opiekunów został uderzony przez drugiego rodzica/opiekuna?

Świadek przemocy rodzica/opiekuna wobec dziecka

Czy kiedykolwiek widziałe(a)ś, jak któryś z Twoich rodziców/opiekunów uderzył (poza dawaniem klapsów) Twoje rodzeństwo lub inne dzieci w rodzinie (np. kuzynów, rodzeństwo cioteczne)?

Bibliografia

- Finkelhor, D. (2008). *Childhood Victimization. Violence, Crime, and Abuse in the Lives of Young People*. New York: Oxford University Press.
- Finkelhor, D., Turner, H. (2008). *National Survey on Children's Exposure to Violence: A Survey of Parents and Children Age 0-17. Methods Report*. New York: Abt SRBI Inc.
- Finkelhor, D., Turner, H., Ormrod, R., Hamby, S.L. (2009). Violence, abuse, and crime exposure in a national sample of children and youth. *Pediatrics*, 124(5), 1411–1423.
- Hamby, S.L., Finkelhor, D. (2000). The victimization of children: Recommendations for assessment and instrument development. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 39(7), 829–840.
- GUS (2012). *Ludność według płci i roku urodzenia*. Pobrano z: <http://demografia.stat.gov.pl/baza-demografia/Tables.aspx>.
- Hamby, S., Finkelhor, D., Turner, H., Kracke, K. (2011). *The Juvenile Victimization Questionnaire toolkit*. Pobrano z: www.unh.edu/ccrc/jvq/index_new.html.
- Radford, L., Corral, S., Bradley, C., Fisher, H., Bassett, C., Howat, N., Collishaw, S. (2012). *Child abuse and neglect in the UK today*. London: National Society for the Prevention of Cruelty to Children.

The Methodology of National Survey of Child and Youth Victimization in Poland

The article includes a description of the methodology of National Survey of Child and Youth Victimization in Poland. It describes research procedure applied and discusses the steps of the development of the questionnaire — from the adaptation of the Juvenile Victimization Questionnaire through changes made in result of pilot study to the its final form. The article includes also a description of the mechanisms used to ensure the safety of respondents, characteristics of the sample and research limitations.

KEYWORDS:

METHODOLOGY, ABUSE, VICTIMIZATION, CHILDREN, YOUTH

CYTOWANIE:

Makaruk, K., Włodarczyk, J., Wójcik, S. (2013). Metodologia Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 12(3), 21–29.

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska.